

Kriminalitetnopolitični pomen kazenskoopravnega odvzema premoženjske koristi¹

Vanja Verdel Kokol²

Odvzem protipravno pridobljene premoženjske koristi (PK) je že dalj časa v središču pozornosti kriminalitetne politike tako na državni kot na mednarodni ravni, kar vpliva tudi na različne spremembe pravnih ureditev zaradi čim bolj doslednega odvzema s kaznivimi dejanji pridobljene premoženjske koristi. Za doseg tega cilja je ključna ustanovitev centraliziranega organa za odvzem in upravljanje z zavarovanim ter odvzetim premoženjem, kar je tudi eden izmed prednostnih poudarkov Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (ReNPPZK19–23). Za postopkovno enostavnejše mednarodno sodelovanje na tem področju, ki bi omogočalo odvzete več sredstev, pridobljenih s kriminalnimi dejanji v čezmejnih primerih, je bila sprejeta tudi nova Uredba (EU) 2018/1805 Evropskega parlamenta in Sveta, ki se bo začela uporabljati decembra 2020 in bo zavezujoča tudi za slovensko sodno prakso. Uredba se med drugim osredotoča na ustreznejše varstvo oškodovancev. Temu vprašanju se je na državni ravni v zadnjem času intenzivno posvetila novelirana nemška ureditev, še prej pa so se za takšne spremembe odločili v avstrijskem pravu. Nemško pravo je z novelo v letu 2017 uvedlo obligatorni primarni odvzem premoženjske koristi, pridobljene s protipravnim dejanjem, iz katere se nato v okviru kazenskega izvršilnega postopka izvede poplačilo oškodovancev. Takšno ureditev bi bilo zaradi učinkovitejšega odvzema koristi storilcem kaznivih dejanj na eni strani in ustreznejšega varstva oškodovancev na drugi strani smiselno preučiti tudi v slovenskem pravu.

Ključne besede: odvzem premoženjske koristi, usmeritve kriminalitetne politike, mednarodno sodelovanje, varstvo oškodovancev, primarni odvzem koristi

UDK: 343:347.234

1 Uvod

Kriminalitetna politika na splošno pomeni sistem ukrepov, ki se nanašajo na spoprijemanje družbe z odklonskimi ravnanji, pri čemer naj način ustreza tako ekonomski kot socialni razvitosti določene družbe, njenemu ustavnopolitičnemu sistemu kot tudi vrednotam, običajem in splošni pravni ureditvi določene družbene skupnosti. V širšem pomenu se v zvezi s pojmom kriminalitetne politike v literaturi pojavlja tudi izraz »socialna profilaksa« kot skupek ukrepov, namenjenih obvladovanju deviantnih ravnanj (Novoselec, 2016: 23). Za razliko od dogmatike in systemskega razmišljanja kot oblikama hermenevtike, tj. razumevanja razlage določenega pravnega besedila, kriminalitetna politika skuša iskati in uveljaviti nove

kazenskoopravne cilje (Roxin, 2006: 228). Ob tem pa se ukvarja tudi s preučevanjem sistema primernih ukrepov za preprečevanje kriminalitete in obsega poleg politike pregona in kaznovalne politike tudi politiko izvrševanja kazenskih sankcij ter praktično izvajanje ukrepov za preprečevanje kriminalitete (Bavcon, Šelih, Korošec, Ambrož in Filipič, 2018: 61).

V ta okvir lahko umestimo tudi vprašanja kriminalitetne politike na področju preprečevanja kaznivih dejanj, katerih posledica je pridobivanje protipravne PK in zadevajo ukrepe za odvzem takšne koristi. Slednje je še poseben izziv v ustavnopolitičnem sistemu, ki spodbuja svobodno gospodarsko pobudo in pridobivanje dobička, ne sme pa zaiti v polje kriminalnosti. Kriminalitetna politika naj bi po eni strani zagotovila, da bi sistem kazenskega prava ustrezno učinkovito deloval, po drugi strani pa naj zaradi tega ne bi prišlo do kršitve temeljnih človekovih pravic (Jescheck in Weigend, 1996: 22; Novoselec, 2016: 23).³ Osnovni filozofski izhodišči oziroma paradigmi kriminalitetne politike z vidika odvzema protipravno pridobljene PK, med katerima je treba najti ustrezno ravnovesje, sta torej:

¹ Prispevek je nastal v okviru priprave doktorske disertacije z naslovom *Odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, kot zakonodajni, teoretični in praktični problem na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru pod mentorstvom prof. dr. Damjana Korošca.*

² Mag. Vanja Verdel Kokol, višja sodnica, vodja Kazenskega in Specializiranega kazenskega oddelka na Okrožnem sodišču v Mariboru in kontaktna točka Evropske pravosodne mreže, Slovenija. E-pošta: vanja.verdel-kokol@sodisce.si

³ Pred pretirano učinkovitostjo v več svojih prispevkih svari tudi Bavcon (2013).

– prevencija s težnjami po učinkovitosti, ki se odraža v nujnosti odvzema protipravno pridobljene koristi za preprečitev nadaljnega plasiranja premoženja v izvrševanje kaznivih dejanj, na eni strani in

– zakonitost prisilnega ukrepanja, ki varuje domnevne storilce kaznivih dejanj pred nezakonitimi in nesorazmernimi posegi v njihove pravice, na drugi strani.

Tema osnovnima izhodiščnima zasnova se z intenzivnim naraščanjem pomembnosti v zadnjem času pridružuje še restitucija, ki je vse bolj izrazita na področju pravic in varovanja pravnega položaja oškodovancev (Roxin, 2006).⁴ Najnovejša novela Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N, 2019) je v skladu z Direktivo 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. 10. 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (2012) na splošno okrepila pravni položaj oškodovancev v kazenskem postopku. Kljub temu pa glede na uveljavljeno ureditev odvzema PK in pravic oškodovancev v Kazenskem zakoniku (KZ-1, 2012) zahtevi iz 15. člena omenjene direktive, ki nalaga čimprejšnje vračilo premoženja oškodovancem, po našem mnenju ni povsem zadoščeno. V sodni praksi se pojavlja kar nekaj zapletov pri odločanju v povezavi z odvzemom PK v kazenskih postopkih⁵ in glede razmerja takšnega odvzema do premoženjskoprnega zahtevka oškodovanca, kar se ne nazadnje kaže tudi pri sodnem odločanju na višjih stopnjah, saj se nemalokrat zgodi, da se prvostopenjska sodba razveljavi prav v delu, ki zadeva odvzem PK (Verdel Kokol, 2017).

V našem kazenskem materialnem pravu je že leta utrjeno pravilo o subsidiarnosti odvzema PK po prvem odstavku 76. člena KZ-1 (2012) in tretjem odstavku 499. člena ZKP (2012), ko torej zaradi ugoditve premoženjskoprnemu zahtevku oškodovanca odvzema PK ne izvede država. Težava nastane, kadar se oškodovanec iz kakšnega razloga ne odloči za izterjavo svojega zahtevka, saj ostane v tem primeru korist tam, kjer naj ne bi ostala, to je pri storilcu kaznivega dejanja. Pravilo o subsidiarnosti je bilo dolga leta uzakonjeno tudi v nemškem pravu. Vendar so takšno ureditev nemški teoreti-

⁴ Ob tem se Roxin (2006) retorično sprašuje, ali dobivajo reparacije poleg kazni in varnostnih ukrepov v dualističnem sistemu kazenskih sankcij (*System der Zweispurigkeit*) posebno mesto kot tretja smernica razvoja v kazenskem pravu (*Die Wiedergutmachung als Dritte Spur des Strafrechts?*).

⁵ S precejšnjimi težavami se srečujejo tudi v okviru t. i. civilne konfiskacije, ki zadeva odvzem premoženja nezakonitega izvora v civilnih postopkih, vodenih po Zakonu o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (ZOPNI, 2011), zlasti po zadnji ustavni odločbi, ki je razveljavila retroaktivni učinek tega zakona (odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije U-I-6/15-23, Up-33/15-32, Up-1003/15-27), kar je drastično vplivalo na odprte postopke.

ki kritizirali, tudi s kriminalitetnopolitičnega vidika. Pri tem so to pravilo, ki je bilo zajeto v prvem odstavku prejšnjega 73. člena nemškega Kazenskega zakonika (Strafgesetzbuch [StGB], 1998) (v nadaljnjem besedilu: StGB) imenovali celo »*Totengräber des Verfalls*«, to je grobar kazenskopravnega odvzema PK (Joecks, 2016: 1413). Zato bi se bilo v skladu z novimi kriminalitetnopolitičnimi smernicami, ki bodo predstavljene v nadaljevanju, smiselno ozreti po nemški ureditvi, ki je v letu 2017 naredila občuten premik na tem področju. Tako glede poenostavitve postopkov kot tudi glede varstva pravic oškodovancev so namreč v nemškem pravu precej spremenili ureditev kazenske zaplombe, in sicer so uvedli primarni in obligatorni odvzem PK, iz katere se nato prvenstveno poplačajo oškodovanci. Podobna ureditev pa je že nekaj let v veljavi tudi v avstrijskem pravu.

Poleg zagotavljanja ustreznega načina poplačila oškodovancev je z vidika sodobne kriminalitetne politike prav tako bistveno, da se storilec učinkovito prepreči, da obdrži PK, ki so si jih pridobili z izvrševanjem kaznivih dejanj, in se jim tako onemogoči kriminalni življenjski slog. Še zlasti je težavna naraščajoča večplastnost čezmejne organizirane kriminalitete, kar je od političnih in pravosodnih oblasti terjalo, da so usmerili svoje aktivnosti v oblikovanje pravnih instrumentov za boj proti tem posebej hudim oblikam kriminalitete, ki spodkopavajo temelje gospodarstva in s tem povečujejo ranljivost družb. Harmonizacija pravnih sistemov posameznih držav, tudi z vidika premoščanja razlik med državami z uveljavljenim sistemom *common law* in državami s kontinentalnim pravnim redom, ter potreba po učinkovitejšem pravosodnem sodelovanju na področju zaplombe premoženja kriminalnega izvora je tako že nekaj časa v središču pozornosti mednarodnih organizacij, kot sta OZN in Svet Evrope. Še posebej pa je to področje skorajda na dnevnem redu pristojnih organov EU, ki je sprejela več pravnih instrumentov o postopkih zamrzitve, odvzema in zaplombe premoženja, katerih namen je bil onemogočiti storilec kaznivih dejanj nadzor nad PK, pridobljeno s kaznivim dejanjem.

Tudi posamezne države se znotraj svojih državnih sistemov trudijo uveljaviti čim bolj učinkovita pravila in instrumente za spopadanje s koristmi, ki izvirajo iz kaznivih dejanj. Tako lahko tudi v naši ureditvi poudarimo dva temeljna cilja kriminalitetne politike v zvezi z odvzemom protipravne PK v okviru kazenskega postopka, in sicer:

– postopkovno učinkovit sistem odvzema PK, pridobljene z izvrševanjem kaznivih dejanj (tudi mednarodnih razsežnosti), s čimer naj se prepreči, da bi storilci kaznivih dejanj uživali sadove svoje kriminalne dejavnosti in nadaljnje napajanje kriminalitete s pridobljenimi koristmi;

– doseči kar najboljši možni sistem odvzema in upravljanja z odvzetimi koristmi ob varovanju položaja oškodovancev.

Oba cilja, v nadaljevanju konkretnije obravnavana z vidika pravnih instrumentov in pravil, ki naj ju uresničujejo, pa sta tudi skladna z nazadnje sprejeto Resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (ReNPPZK19-23, 2019).

2 Usmeritve aktualne kriminalitetne politike glede odvzema protipravno pridobljene PK

Kakšno je obstoječe stanje in trendi sodobne slovenske kriminalitetne politike, je obširno analizirano v ReNPPZK19-23 (2019), v zvezi s katero bodo v nadaljevanju izpostavljeni bistveni poudarki in njihov pomen za kazensko-pravni odvzem protipravno pridobljene PK. Težke razmere gospodarskega poslovanja po začetku splošne gospodarske krize v letu 2008, ki je izvirala zlasti iz finančne panoge ob slabši učinkovitosti pristojnih nadzornih organov, so se pokazale med drugim tudi v čezmerni zadolženosti gospodarskih subjektov, nezmožnosti refinanciranja dolgov in zaradi tega nezmožnosti dokončanja investicijskih in drugih začetih poslov. Vse to je povzročilo številna oškodovanja na eni strani in omogočilo pridobitev protipravne PK na drugi strani, kar je vplivalo tudi na povečano zaznavanje gospodarskih kaznivih dejanj, zlasti poslovnih goljufij in zlorab položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti, vključno s tistimi, ki so ustvarjala velike PK. Zanimivo pa je po letu 2014 zaznati upad kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete. Eden od razlogov za to je bržkone tudi spremenjeno stališče slovenskega vrhovnega sodišča (prim. sodbe Vrhovnega sodišča Republike Slovenije I Ips 93283/2010, I Ips 47130/2015, I Ips 52304/2012 in I Ips 3704/2014),⁶ ki je zaostrilo merila za presojanje izpolnitve zakonskih znakov kaznivega dejanja poslovne goljufije kot enega najpogostejših kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete, in sicer z vidika konkretizacije preslepitve. Kljub takšnemu upadu pa ostaja odvzem koristi iz kriminalnih dejanj eden od pomembnih ciljev zdajšnje kriminalitetne politike.

2.1 Cilji in prednostni poudarki ReNPPZK19-23 (2019) v povezavi z odvzemom protipravne PK

Temeljni cilj ReNPPZK19-23 (2019) je učinkovito oblikovanje in izvajanje politike preprečevanja in zatiranja kriminalitete oziroma zagotavljanje takšnega družbenega okolja, ki bo dolgoročno vplivalo na zmanjšanje kriminalitete in zagotavljalo varnost ljudi.

⁶ Podobno je tudi Ustavno sodišče Republike Slovenije v svoji ustavnosodni presoji opozorilo na doslednost opisa zakonskega znaka goljufivega namena (odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-911/15).

Kot pomembno in učinkovito orodje oziroma instrument za preprečevanje kriminalitete se v ReNPPZK19-23 (2019) poudarja prav odvzem PK oziroma premoženja, ki ustreza takšni koristi. V zvezi s tem je poudarjen pomen preučitve izkušenj različnih preprečevalnih programov iz domače in tuje prakse, pri čemer je nujno treba upoštevati različne družbene, kulturne, ekonomske, pravne in politične dejavnike v družbi, saj ukrepov pogosto ni mogoče neposredno in mehanično prenašati iz ene kulture v drugo. Nekritično prenašanje namreč lahko povzroči številne nepredvidene in neželene učinke, kar terja ustrezno previdnost tudi pri morebitnem zgledivanju po nadalje obravnavani nemški in avstrijski pravni ureditvi, ki je sicer sprejela po našem mnenju dobre rešitve.

Med ključnimi cilji v povezavi z odvzemom protipravno pridobljene PK so tako glede na ReNPPZK19-23 (2019) pomembni predvsem:

- izboljšanje usposobljenosti preiskovalcev za odkrivanje in preiskovanje gospodarske kriminalitete, korupcije ter izvajanje finančnih preiskav;

- vzpostavitev ustrezne organizacijske strukture ter razmislek o izboljšanju pravnih podlag z namenom, da se zagotovi učinkovitejši odvzem protipravno pridobljene PK, kar bi vplivalo tudi na zmanjšanje škode zaradi organizirane in gospodarske kriminalitete v družbi;

- sprejem ustreznih ukrepov za učinkovito upravljanje sredstev, zaseženih oziroma začasno zavarovanih pred odvzemom PK, zlasti z vidika učinkovitejše organiziranosti upravljanja s tem premoženjem, da Republika Slovenija ne bo po nepotrebem plačevala visokih stroškov hranjenja in da to premoženje ne bo izgubljalo vrednosti.

Kot bistveno se poleg vzpostavitve učinkovite institucionalne strukture poudarja tudi mednarodno sodelovanje, čemur so namenjeni številni uradi, organi in institucije (kot npr. CARIN, INTERPOL, EUROPOL, SIRENE, EUROJUST, Evropska pravosodna mreža – EJNI itn.), saj storilci teh kaznivih dejanj praviloma delujejo čezmejno, se funkcionalno povezujejo s tujimi omrežji in pridobljeno premoženje skrivajo v tujini. Zato je poudarjen pomen sistematično določenega pravnega okvira, ki omogoča čim širši nabor poti za odvzem protipravne PK (kazenski, civilni in upravni), ob tem pa je nujna tudi vzpostavitev ustrezne organizacijske strukture.

2.2 Mednarodno sodelovanje

Na področju odvzema protipravno pridobljene PK je v okviru EU predvideno mednarodno sodelovanje zlasti prek uradov za odvzem PK (*Asset Recovery Office* – ARO) na podlagi Sklepa Sveta 2007/845/PNZ o sodelovanju med uradi za odvzem PK, pridobljene s kaznivim dejanjem, ali drugega

premoženja, povezanega s kaznivimi dejanji (2007). V skladu s tem sklepom je Republika Slovenija dolžna vzpostaviti državni urad, ki bo pristojen za sledenje in identifikacijo PK, z namenom, da se to premoženje učinkovito prepozna, se mu sledi ter da o tem poteka čim hitrejša izmenjava podatkov med državami članicami. Prav tako je Direktiva 2014/42/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. 4. 2014 o začasnem zavarovanju in odvzemu predmetov, ki so bili uporabljeni za kazniva dejanja, ter PK, pridobljene s kaznivim dejanjem, v Evropski uniji (v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2014/42/EU) v 10. členu predvidela, da naj države članice vzpostavijo osrednje organe, vrsto specializiranih uradov ali enakovredne mehanizme, da zagotovijo ustrezno upravljanje začasno zavarovanega premoženja zaradi morebitnega poznejšega odvzema. Tudi takšnega osrednjega urada, zadolženega za upravljanje z zavarovanim in odvzetim premoženjem (*Asset Management Office – AMO*), pri nas ni, ampak je ta pristojnost razpršena med različnimi organi oziroma institucijami (Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, Finančna uprava Republike Slovenije – FURS, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za finance, Slovenski državni holding). Rok za prenos omenjene direktive v notranje pravne rede držav članic se je iztekel 4. oktobra 2016, pri čemer je Republika Slovenija omenjene dokumente EU le delno uveljavila. Na Vrhovnem državnem tožilstvu RS je namreč bila ustanovljena le kontaktna točka ARO z namenom izvajanja teh nalog, ki pa tako, kot je zdaj zastavljena, seveda ne more učinkovito in v predvidenih časovnih okvirih izvajati opravil, zaradi česar je naša država tudi že bila deležna kritike EU (ReNPPZK19-23, 2019: 68).

V zvezi z aktivnostmi, ki bi vodile v doslednejši prenos omenjenih dokumentov EU, je bila ustanovljena tudi Medresorska delovna skupina za pripravo ukrepov za bolj učinkovito hrambo in upravljanje z zaseženim premoženjem (MDS) po ZKP (2012) in ZOPNI (2011), ki je leta 2016 že zavzela stališče, da je treba ustanoviti oziroma oblikovati osrednji organ za hrambo in upravljanje. Vendar pa ni bilo doseženo soglasje o umestitvi in organizacijski obliki tega organa, in sicer še ni bilo povsem dorečeno, ali bi se oddelek AMO ustanovil pri Vrhovnem državnem tožilstvu RS, pri Policiji ali pri FURS. Čeprav bi bilo po našem mnenju zaradi posebnosti področja smiselno razmisliti celo o samostojnem multidisciplinarnem organu, v katerem bi bili udeleženi predstavniki različnih pristojnih institucij.

Zamujanje Slovenije pri vzpostavljanju osrednjega organa seveda vpliva na zmanjšano učinkovitost pri odzivanju pristojnih organov na problematiko v zvezi z odvzemen protipravno pridobljenega premoženja, kar je ena od ključnih pomanjkljivosti pri doseganju zastavljene kriminalitetno-

političnega cilja postopkovno učinkovitega sistema odvzema PK. Zato bi bilo nujno, da se čim prej vzpostavi celovit organizacijski in delujoči okvir, v katerem bi bilo povezano in usklajeno delovanje pristojnih organov na tem področju.

Omenjena MDS naj bi tudi analizirala možnosti za izboljšanje zakonodaje na področju odvzema PK, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega (in premoženja nezakonitega izvora), ob tem pa naj bi bile pravne podlage za ustanovitev ARO in AMO sprejete do 31. januarja 2021 (ReNPPZK19-23, 2019: 77). Takrat pa bo že v uporabi tudi za Republiko Slovenijo zavezujoča Uredba (EU) 2018/1805 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o vzajemnem priznavanju sklepov o začasnem zavarovanju in sklepov o odvzemu (v nadaljnjem besedilu: Uredba (EU) 2018/1805), katere cilj je na podlagi izpopolnjenih procesnih pravil prispevati k učinkovitejšemu odvzemu protipravno pridobljene PK znotraj EU. Glede na to, da bo treba določbe Uredbe (EU) 2018/1805 z začetkom uporabe 19. decembra 2020 upoštevati tudi v slovenski sodni praksi, v nadaljevanju navajamo nekatere ključne poudarke, ki jih prinaša nova ureditev.

3 Pomen Uredbe (EU) 2018/1805

Kot je v spremnem dokumentu k predlogu za sprejem Uredbe (EU) 2018/1805 ocenila Evropska komisija (Evropska komisija, 2016), se dosedanji pravni okvir za odvzem PK, pridobljene s kaznivimi dejanji, v EU ni dovolj učinkovito odzival na izziv, ki ga predstavljajo storilci kaznivih dejanj, ki svoja sredstva skrivajo v drugih državah članicah. To pomeni, da je v drugih državah članicah izvršenih malo sklepov o začasnem zavarovanju in odvzemu, zato je odvzete premalo PK, pridobljene s kaznivimi dejanji, ki tako ostaja na razpolago storilcem kaznivih dejanj. Za omejeno uporabo uveljavljenih okvirnih sklepov vzajemnega priznavanja pa je bilo ugotovljenih več vzrokov. Prva ovira je bila v tem, da instrumenta vzajemnega priznavanja, to sta okvirna sklepa: 2003/577/PNZ (2003) glede začasnega zavarovanja premoženja in 2006/783/PNZ (2006) glede odredb o zaplembi,⁷ nista obsegala številnih vrst sklepov o začasnem zavarovanju in odvzemu, ki se lahko sprejmejo na državni ravni, predvsem glede odvzema brez kazenske obsodbe, razširjenega odvzema in odvzema tretjim osebam. Uredba (EU) 2018/1805 je tako zajela vzajemno priznavanje vseh vrst sklepov o začasnem zavarovanju in odvzemu PK v zvezi s postopki v kazenskih zadevah; tako tistih, ki se izdajo znotraj kazenskega postopka, vključno z razširjenim odvzemenom, kot tudi tistih, ki se nanašajo na odvzem tretjim osebam in odvzem brez pravnomočne kazenske obsodbe. Ob tem pa se je spopadla še z izzivom prezapletenih dotedanjih

⁷ Kot trajni ukrep za odvzem nezakonito pridobljenega premoženja.

postopkov in potrdil, kar je pomenilo precejšnje oviro za učinkovito čezmejno sodelovanje, prav tako pa je predvidela tudi določbe o poplačilu oškodovancev (žrtev).⁸

3.1 Temeljni cilji, za katere si prizadeva Uredba (EU) 2018/1805

Iz izjemno obsežne preambule je mogoče povzeti, da si Uredba (EU) 2018/1805 zastavlja dva izhodiščna in temeljna cilja, poleg teh pa še nekaj posebnih ciljev, ki naj bi še podrobneje določili temeljne usmeritve, za katere si prizadeva.

Splošna cilja sta:

1. začasno zavarovati in odvzeti več sredstev, pridobljenih s kriminalnimi dejanji, v čezmejnih primerih z namenom preprečevanja kriminalitete in boja proti njemu, vključno s terorizmom in organizirano kriminaliteto;

2. okrepiti varstvo pravic oškodovancev v čezmejnih primerih (prednost oškodovancev do ustrezne odškodnine pred interesom držav).

Posebni cilji pa so:

1. izboljšati vzajemno priznavanje sklepov o začasnem zavarovanju in odvzemu v čezmejnih primerih z razširitvijo področja uporabe instrumenta vzajemnega priznavanja;

2. zagotoviti enostavnejše obrazce oziroma potrdila in hitrejša postopke;

3. povečati število oškodovancev, ki prejmejo odškodnino v čezmejnih primerih.

Uredba (EU) 2018/1805 v preambuli v 57 odstavkih opredeljuje temeljne cilje in vsebino, ki jo nato konkretno ureja nadaljnjih 41 členov; skuša torej čim bolj podrobno in celovito urediti vprašanje vzajemnega priznavanja sklepov o začasnem zavarovanju in odvzemu, da bi sodelovanje med državami na tem področju potekalo čim bolj nemoteno.

3.2 Pogoji in način mednarodnega sodelovanja

Kot še lahko razberemo iz preambule, je v bistvenem poudarjeno načelo zaupanja kot osnovni pogoj za sodelovanje med državami članicami, ki temelji na načelu vzajemnega priznavanja. Zaupanje se nanaša na to, da bodo odločbe, ki jih je treba priznati in izvršiti, vedno sprejete v skladu z načeli zakonitosti, subsidiarnosti (nujnosti) in sorazmernosti.

Nadaljnji osnovni pogoj za takšno sodelovanje pa je tudi, da se ohranijo pravice fizičnih ali pravnih oseb, na katere vpliva sklep o začasnem zavarovanju ali sklep o odvzemu. Te osebe so tako tisti, zoper katere je izdan sklep o začasnem zavarovanju ali sklep o odvzemu, kot tudi tisti, ki so lastniki premoženja, zajetega v sklepu. Prav tako se to nanaša na vse tretje osebe, vključno s tretjimi osebami, ki ravna *bona fides*, kadar sklep neposredno posega v njihove pravice do zadevnega premoženja. Za odločitev o tem, ali sklep o začasnem zavarovanju oziroma sklep o odvzemu neposredno posega v pravice takšnih tretjih oseb, pa je merodajno pravo države izvršiteljice.

Zastavlja se tudi vprašanje razmerja Uredbe (EU) 2018/1805 do predhodnih okvirnih sklepov vzajemnega priznavanja. Ta uredba bo namreč med državami članicami, ki jih zavezuje, nadomestila določbe že omenjenih okvirnih sklepov 2003/577/PNZ (2003) in 2006/783/PNZ (2006). Vendar pa se bodo določbe teh dveh dokumentov še naprej uporabljale ne samo med državami članicami, ki jih Uredba (EU) 2018/1805 ne zavezuje (Danska, Irska), ampak tudi med katero koli državo članico, ki je ne zavezuje, in drugo državo članico, ki jo zavezuje.

3.2.1 Priznanje in izvršitev sklepov o začasnem zavarovanju oziroma sklepov o odvzemu

Glede priznanja in izvršitve sklepov o začasnem zavarovanju v drugi državi članici bo morala država, ki izda takšen sklep, prek svojega organa⁹ posredovati posebno potrdilo, navedeno v Prilogi I, in sicer ga bo poslala neposredno državi izvršiteljici, to je njenemu izvršitvenemu organu. Tudi sklepi o odvzemu se bodo priznali in izvršili na podlagi posebnega potrdila iz Priloge II.

Uredba (EU) 2018/1805 izrecno poudarja načelo zapornosti preiskave, v okviru katere je bil izdan sklep o začasnem zavarovanju; to vključuje tudi pravilo, da so osebe, na katere sklep vpliva, o tem obveščene šele po izvršitvi sklepa. Določene pa so tudi sorazmerno stroge časovne omejitve odločanja, saj mora država izvršiteljica o priznanju sklepa odločiti najpozneje v 48 urah od takrat, ko je prejela popolno potrdilo, nato pa mora sklep nemudoma izvesti, in sicer mora najpozneje v nadaljnjih 48 urah, potem ko je sprejela odločitev o priznanju, sprejeti tudi konkretne ukrepe za izvršitev sklepa. Bistvenega pomena je tudi določitev trajanja začasnega zavarovanja, saj so različne državne ureditve rokov za začasno zavarovanje večkrat po nepotrebnem povzročile zaplete.

⁸ V Uredbi (EU) 2018/1805 se uporablja pojem »žrtev«, ki je naši kazenskoopravni terminologiji manj blizu od pojma »oškodovane«, zato v nadaljevanju za zdaj ostajamo pri za nas ustaljenem poimenovanju.

⁹ Organ izdajatelj je bodisi sodnik (sodišče) ali državni tožilec oziroma drug pristojni organ za odreditev začasnega zavarovanja, če je njegov sklep potrdil sodnik (sodišče) ali državni tožilec.

Uredba (EU) 2018/1805 to rešuje tako, da ostane premoženje v državi izvršiteljici začasno zavarovano vse dotlej, dokler pristojni organ te države dokončno ne odgovori na sklep o odvzemu, oziroma država izdajateljica ne obvesti države izvršiteljice o kakšni odločitvi ali ukrepu, zaradi katerega sklep ni več izvršljiv ali ga je treba umakniti.

Glede obeh vrst sklepov država izvršiteljica sklep prizna in izvrši, kot če bi šlo za državni sklep, razen v izjemnih primerih. Glede na navedene razloge za nepriznanje oziroma neizvršitev je v praksi pričakovati težave pri postopkih, izvedenih v obtoženčevi odsotnosti (*in absentia*), na podlagi katerih bi potem bila sprejeta odločitev o odvzemu. Sojenje *in absentia* je namreč razlog za nepriznanje oziroma neizvršitev, razen ob izrecno podanih jamstvih, to je ob ustrezni obveščeni osebe, zoper katero je bil izdan sklep o odvzemu, datumu in kraju sojenja ter ob navzočnosti njenega odvetnika. Kadar tem jamstvom ne bo zadoščeno, pa postopek *in absentia* ne bo ovira le tedaj, če bo oseba, zoper katero je bil izdan sklep o odvzemu, izrecno izjavila, da ne izpodbija sklepa o odvzemu, ali če ne bo zahtevala vnovičnega sojenja oziroma vložila pritožbe v ustreznem roku, kar vse pa je malo verjetno.

3.2.2 Obveščanje med državami in razpolaganje z odvzetim premoženjem

Uredba (EU) 2018/1805 uvaja načelo obveščanja in neposredne komunikacije, kar pomeni, da spodbuja glede katerih koli vprašanj, ki vplivajo na učinkovito izvajanje njenih določb, takojšnje posvetovanje med vpletenima državama. Komunikacija poteka neposredno med organom izdajateljem in izvršitvenim organom oziroma po potrebi tudi z osrednjim organom, če ga je država članica vzpostavila.

Pomemben vidik zadeva tudi razpolaganje z začasno zavarovanim oziroma odvzetim premoženjem, kar je urejeno natančneje kot v dozdajšnjih mednarodnih dokumentih. Glede premoženja, ki ni denar in je pridobljeno na podlagi izvršitve sklepa o odvzemu, so predvidene različne možnosti razpolaganja:

- premoženje se lahko proda;
- premoženje se lahko prenese na državo izdajateljico (če je bil izdan sklep o odvzemu denarnega zneska, je za to potrebno soglasje države izdajateljice);
- če ni mogoče uporabiti prejšnjih načinov, pa se lahko s premoženjem razpolaga na kakršen koli drug način v skladu s pravom države izvršiteljice; ali se
- premoženje uporabi za zadeve javnega interesa oziroma socialne namene v državi izvršiteljici v skladu z njenim pravom (s soglasjem države izdajateljice).

Kadar pa gre za razpolaganje z denarjem, pridobljenim na podlagi izvršitve sklepa o odvzemu, država izvršiteljica praviloma z njim razpolaga na naslednje načine:

- če znesek, pridobljen z izvršitvijo sklepa o odvzemu, znaša 10.000 EUR ali manj, pripada državi izvršiteljici, ali
- če znesek, pridobljen z izvršitvijo sklepa o odvzemu, znaša več kot 10.000 EUR, država izvršiteljica prenese 50 % zneska na državo izdajateljico.

Ureditev se torej glede na dozdajšnjo spreminja zlasti v tem, da je na novo predviden način razpolaganja z nedenarnim premoženjem. Posebej je namreč poudarjena uporaba premoženja v korist družbene skupnosti (zadeve javnega interesa, socialni nameni) v državi izvršiteljici, kar odraža težnjo, da se družbi nameni določeno povračilo zaradi storjenih kaznivih dejanj.

3.2.3 Pravni položaj oškodovancev

S kriminalitetnopolitičnega vidika je bistven prispevek Uredbe (EU) 2018/1805 v izboljšanju pravnega položaja oškodovancev, kar je novost glede na do zdaj sprejete pravne akte ne zgolj v EU, temveč tudi na splošno, saj je izrecno predvidena povrnitev začasno zavarovanega oziroma odvzetega premoženja ali denarja oškodovancem, kar zanje nedvomno pomeni pomembno prednost.

Kadar bo država izdajateljica v skladu s svojim notranjim pravom izdala odločbo o povrnitvi začasno zavarovanega premoženja ali o povrnitvi odvzetega premoženja ali o plačilu odškodnine oškodovancem, bo morala informacije o tej odločbi praviloma vnesti tudi v potrdilo o začasnem zavarovanju oziroma v potrdilo o odvzemu. Po prejemu takšnega obvestila pa je nadaljnji postopek vrnitve premoženja oziroma poplačila oškodovanca odvisen od tega, ali gre za začasno zavarovanje ali pa že za odvzem premoženja. V prvem primeru bo izvršitveni organ sprejel vse potrebne ukrepe za zagotovitev, da se bo lahko začasno zavarovano premoženje oškodovancu čim prej povrnilo v skladu s postopkovnimi pravili države izvršiteljice (po potrebi prek države izdajateljice). To pa bo mogoče le pod pogoji, da:

- upravičenost oškodovanca do premoženja ne bo sporna;
- premoženje ne bo zahtevano kot dokazni material v kazenskem postopku v državi izvršiteljici in
- ne bo posega v pravice oseb, na katere bo sklep vplival.

Do obvestila o pravicah oškodovanca pa bo lahko prišlo tudi ob odvzemu premoženja. Tudi v tem primeru bo moral izvršitveni organ sprejeti vse potrebne ukrepe za zagotovitev, da se bo odvzeto premoženje oškodovancu čim prej povrnilo (po potrebi prek države izdajateljice). Nova ureditev torej bi-

stveno bolj, kot je to veljalo za dozdajšnje mednarodne instrumente, upošteva pravice oškodovancev, da se jim s kaznivimi dejanji odvzeto premoženje povrne brez nepotrebnih zapletov in izgubljanja časa.

Tudi nekatere državne ureditve so že spremenile svojo ureditev zaradi izboljšanja pravnega položaja oškodovancev v zvezi z odvzemi PK zaradi vse bolj izraženega zavedanja, da tradicionalni sistem z uveljavljenim pravilom o subsidiarnosti, ki še vedno velja tudi v našem pravnem redu, ne pomeni ravno najprimernejše možne ureditve ne z vidika učinkovitosti odvzema protipravno pridobljene PK kot tudi ne z vidika poplačila oškodovancev. To so že dognali v nemškem pravnem redu in temu ustrezno spremenili svojo zakonodajo, ki uveljavlja oba temeljna cilja kriminalitetne politike: zagotoviti čim učinkovitejši odvzem kriminalno pridobljene PK na eni strani in omogočiti čim hitrejšo poplačilo oškodovancev na drugi strani. To ureditev pa že od reforme avstrijskega prava kazenske zaplembe, kot je ta izraz ustaljen v državah germanskega pravnega kroga, upošteva tudi avstrijski Kazenskopravni kompetenčni paket (2010).

4 Aktualna vprašanja slovenske ureditve s primerjalnopravnim pogledom

Po splošni določbi 74. člena KZ-1 (2012) ne more nihče obdržati PK, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, pri čemer se PK odvzame s sodno odločbo, s katero je bilo ob pogojih, določenih v tem zakoniku, ugotovljeno kaznivo dejanje. Naše pravo, za razliko od nemškega, torej povezuje odvzem PK s storjenim kaznivim dejanjem. To predvideva izpolnitev vseh njegovih temeljnih elementov, vključno s krivdo, kar pomeni, da se lahko odvzame le z obsodilno sodbo. Odvzem PK tudi zaradi zgolj protipravnega dejanja (nekrivdnega ravnanja) pa omogočata določili 3. člena KZ-1 (2012) in 503. člena ZKP (2012), vendar le v primeru izrečenega varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu in obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti. Zakonodaja torej z izjemo posebnega, ne na obsodbo vezanega procesnopravnega odvzema PK po 498.a členu ZKP (2012), ne daje pravne podlage za odvzem PK, če je v kazenskem postopku izdana oprostilna sodba (npr. pri neizogibni dejanski zmoti ali upravičljivi pravni zmoti, ki obe povsem izključujeta krivdo, ne pa tudi protipravnosti). Takšna ureditev ni dosledna, saj obstoj razloga za izključitev krivde ne more izbrisati protipravnosti pridobljene PK, ki v tem primeru ostane pri neupravičenem pridobitelju.

Težave v sodni praksi povzročata tudi metoda ugotavljanja PK, saj je pravnoformalno glede na dikcijo splošne določbe 74. člena KZ-1 (2012) sprejeta neto metoda izračuna.

Upoštevat bi se torej morala le čista pridobljena PK brez stroškov oziroma vlaganj, ne pa vse, kar je bilo pridobljeno s kaznivim dejanjem, kot je to v nemškem pravu. Vendar sodna praksa pogosto odstopa od tega načelnega pravila. Zlasti je že utečeno, da se kot upravičeni stroški ne morejo upoštevati stroški, vloženi v storitev kaznivega dejanja, ki so že sami po sebi prepovedani, na primer izročitev nedovoljene nagrade pri opravljanju gospodarske dejavnosti ali stroški nabave prepovedane droge. Vendar je sodišče v preteklosti tudi že upoštevalo podatke o nakupni in prodajni ceni heroina, na podlagi katere je ob upoštevanju količine prodane droge ugotovilo višino dobička, upoštevalo pa je tudi zneske za plačilo preostalih soorganizatorjev in kurirjev ter plačilo potnih stroškov, stroškov telekomunikacij in bivanja (prim. sodbo Vrhovnega sodišča Republike Slovenije I Ips 19969/2010), a je bilo to stališče kmalu ovrženo (sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije I Ips 45450/2012), ko je bila vnovič upoštevana bruto metoda izračuna, torej brez odbitka stroškov oziroma vlaganj.

Kot ne najbolj ustrezna pa se v našem pravu kaže tudi ureditev razmerja med odvzemom PK in premoženjskoprnim zahtevkom (v nadaljnjem besedilu: PPZ) oškodovanca.

4.1 Odvzem PK in pravno varstvo oškodovancev

Ukrep odvzema PK se po našem pravu tradicionalno uporabi kot subsidiaren ukrep, torej šele takrat, če sodišče oškodovancu ne prisodi PPZ. Odvzem PK se tako izreče le, če:

- oškodovanec ni priglasil PPZ oziroma gre za kaznivo dejanje, kjer sploh ni konkretnega oškodovanca, ali
- je bil oškodovancu v kazenskem postopku PPZ prisojen, vendar PK presega prisojeni PPZ (odvzame se zgolj presežek), ali pa
- sodišče oškodovanca s PPZ iz različnih razlogov napoti na pravdo.

Čeprav je torej oškodovancu načeloma dana prednost pred državo (Selinšek, 2007: 352–353), pa dejansko izvajanje teh pravil pokaže, da oškodovanci niso v nič kaj zavidljivem položaju. Če jim je priznan PPZ, jih nato ob neizvršitvi odločbe s strani prejemnika koristi čaka vnovični, tokrat izvršilni postopek. Če je država odvzela PK (v prej navedenih primerih pod prvo in tretjo alinejo), pa so prav tako dolžni v določenem roku sprožiti pravdni postopek, da si zagotovijo poplačilo iz odvzete PK. Po drugi strani pa tak sistem tudi omogoča zlorabe. Na primer, da je pri kaznivem dejanju zlorabe položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti oškodovana gospodarska družba, to pa, denimo, še vedno na neki način obvladuje storilec, ki si je na račun gospodarske družbe pridobil PK. Storilec se lahko enostavno izogne odvzemu pridobljene PK že zgolj s

tem, da zakoniti zastopnik oškodovane družbe v kazenskem postopku priglasil PPZ, ki ga potem dejansko ne terjata. Zaradi pravila o subsidiarnosti v tem primeru PK ne bo odvzeta, PPZ pa tudi ne bo izveden in bo korist ostala storilcu, kar vsekakor ni cilj, ki bi si ga sodobna kriminalitetna politika želela. Takšnim položajem so se že pred leti izognili s spremembami pravne ureditve v nemškem in avstrijskem pravu.

4.2 Nekateri poudarki nemške ureditve kazenske zaplembe

Nemško pravo je do zadnje novele v letu 2017 z Zakonom o reformi kazenskopravnega odvzema PK (Gesetz zur Reform der strafrechtlichen Vermögensabschöpfung [VermAbschrÄndG], 2017), vprašanje odvzema PK (*Verfall*) urejalo v sedmem delu, in sicer v 73. do 73.e členu StGB (1998) kot poseben kazenskopravni ukrep – *Maßnahme* (Jescheck in Weigend, 1996: 789). Urejen je bil skupaj z ukrepom odvzema predmetov (*Einziehung*), kar se je po omenjeni noveli, ki je začela veljati s 1. julijem 2017, spremenilo in je zdaj za oba ukrepa, tudi zaradi poudarka na celovitosti reformiranega dela, uporabljen enotni izraz »*Einziehung*« v pomenu kazenske zaplembe oziroma odvzema PK, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega. Takšna jezikovna sprememba je po drugi strani tudi povežala nemško zakonodajo s pojmi, uporabljenimi v pravu EU: »*confiscation*« – zaplemba oziroma odvzem PK, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega. Namen novele je bil poenostaviti postopke odvzema PK s temeljno reformo varstva oškodovancev in zapreti neupravičene pravne niše, pri čemer je bil institut odvzema PK z novelo kar precej preoblikovan.

Tudi po noveli se ukrep odvzema PK lahko izreče ne glede na krivdo storilca, saj zadostuje, da gre za protipravno dejanje (*rechtswidrige Tat*). V nemškem pravu je torej že po splošni določbi (za razliko od našega 74. člena KZ-1 (2012), ki govori o kaznivem dejanju) glede na vezanost odvzema PK na protipravno dejanje mogoče ta ukrep izreči tudi ne glede na krivdo oziroma obsodilno sodbo (Fischer, 2014: 719). To velja tudi takrat, ko kazenski postopek ni mogoč zaradi nedosegljivosti storilca in se vodi tako imenovani objektivni postopek (Roxin in Schünemann, 2017: 541).

4.2.1 Metoda ugotavljanja PK

Bistvena sprememba v ureditvi odvzema PK je bila v nemškem pravu sicer sprejeta že leta 1992, ko je bilo s spremembo StGB z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o zunanji trgovini, Kazenskega zakonika in drugih zakonov (Gesetz zur Änderung Außenwirtschaftsgesetzes, der Strafgesetzbuches und anderer Gesetze [AWG/StGBÄG], 1992) z veljavo od 7. marca 1992 naprej neto načelo nadome-

ščeno z bruto načelom (Eser, 2014: 1217; Janssen, 2008: 108; Jescheck in Weigend, 1996: 791). S tem se je okreplila kazenskopravna narava tega instituta (Fischer, 2018: 734), čeprav se je tako v teoriji kot v sodni praksi še vedno ohranil pojem kazenskopravnega ukrepa posebne vrste (Eser in Schuster, 2019: 1249). Po prejšnji ureditvi s sprejetim neto načelom je bilo namreč določeno, da se storilcu odvzame PK (*Vermögensvorteil*), torej so se upoštevali stroški, ki so se odšteli od prihodka. Z omenjeno spremembo kazenske zakonodaje v letu 1992 pa je bilo to pravilo spremenjeno z določilom, da se storilcu odvzame to, kar je iz kaznivega dejanja pridobil (*etwas erlangt*), kar pomeni, da stroški, ki jih je imel storilec v zvezi z dejanjem, ne pomenijo več upoštevnega odbitka. Sprememba ureditve odvzema PK se je utemeljevala s tem, da naj odvzem zgolj čistih dobičkov ne bi bil dovolj učinkovito orodje za preganjanje organizirane kriminalitete. Vendar se tudi novo pravilo, ki ga je teorija enotno sprejela kot nedvomno uzakonitev bruto načela, v praksi ni uveljavljalo enotno.

Zato je z novelo v letu 2017 poskušal zakonodajalec natančneje urediti vprašanje izračuna PK s ciljem okrepitve in poenotenja bruto načela, pri čemer je prišlo na neki način tudi do omejitve tega načela (Fischer, 2018: 748; Eser in Schuster, 2019: 1263). Za razliko od prejšnjega 73.b člena nemškega Kazenskega zakonika (StGB, 1998) je novi 73.d člen StGB (2017) bistveno bolj jase. Predvideva namreč, na kakšen način se določi vrednost pridobljenega s kaznivim dejanjem, pri čemer se ta določi v dveh korakih. Najprej se vrednost celovito določi in se v celoti upošteva vsa pridobljena sredstva, ki izvirajo iz uresničitve kaznivega dejanja v kateri koli fazi kaznivega dejanja, ne da bi bilo treba že v tem prvem koraku kaj odšteti. Šele v drugem koraku se različni stroški ali drugi izdatki upošteva in se pri določanju vrednosti pridobljene PK storilca ali udeleženca odštejejo (Podolsky, Brenner, Baier in Veith, 2019: 38–39). Pri tem pa se ne odštevajo stroški, porabljeni za pripravo oziroma storitev kaznivega dejanja, razen če gre za izpolnjevanje obveznosti do oškodovanca.

4.2.2 Razširjen odvzem PK

Pomemben korak za učinkovitejše spopadanje z dobički organizirane kriminalitete pa je v genezi nemškega prava pomenila tudi sprememba z Zakonom o boju proti nezakonitemu prometu s prepovedanimi drogami in drugim oblikam organizirane kriminalitete (Gesetz zur Bekämpfung des illegalen Rauschgifthandels und anderer Erscheinungsformen der Organisierten Kriminalität [OrgKG], 1992) z veljavo od 22. septembra 1992, ki je v nemško kazensko materialno pravo vpeljala institut razširjenega odvzema (*erweiterter Verfall*). Ta ukrep sodišče, enako kot to velja za splošni odvzem PK, mora izreči, če zanesljivo ugotovi okoliščine, ki ga utemeljujejo (sodba Vrhovnega sodišča Republike Nemčije 5 StR 125/16; Fischer, 2018: 735). Razširjen odvzem je še zlasti pomemben

na področju terorizma in organizirane kriminalitete, saj omogoča, da se lahko kot PK odvzame tudi tisto, kar je bilo pridobljeno z drugimi protipravnimi dejanji in ne zgolj s konkretno dokazanimi pod obtožbo.

Institut razširjenega odvzema PK je ohranjen tudi po noveli v letu 2017. V povezavi s tem načinom odvzema je nove-la zaprla pomembne vrzeli. Odpravila se je namreč splošna omejitev možnosti uporabe razširjenega odvzema PK na kata-loška kazniva dejanja, torej določena kazniva dejanja, storjena profesionalno iz koristoljubnosti, oziroma na kazniva dejanja, storjena v hudodelski združbi (Fischer, 2014: 738; Podolsky et al., 2019: 60; sodbi Vrhovnega sodišča Republike Nemčije 4 StR 76/12 in 1 StR 662/15). Odslej tako pridejo v okviru tega instituta v poštev vsa kazniva dejanja (Heuchemer, 2018: 838).

Za razliko od določbe o razširjenem odvzemu, ki tudi velja za posebni kazenskopравни ukrep (in ne kazen) ter glede katere je kljub številnim kritikam teorije (Joecks, 2016: 1461; Eser, 2014: 1237–1238; Jescheck in Weigend, 1996: 794) nemško ustavno sodišče (odločba Ustavnega sodišča Republike Nemčije 2 BvR 564/95) odločilo, da ni v nasprotju z ustavo, pa je bila drugačna presoja sprejeta v zvezi s posebno premoženjsko kaznijo. Takšno kazen je namreč StGB (1998) kot kazen odvzema premoženja (*Vermögensstrafe*) predvideval v prejšnjem 43.a členu StGB (1998), ki je bil v veljavi vse od novele OrgKG (1992). Nemško ustavno sodišče je nato deset let pozneje (odločba Ustavnega sodišča Republike Nemčije 2 BvR 794/95) ugotovilo, da je omenjeni člen v neskladju z ustavo, saj da nasprotuje načelu zakonitosti. V zakonu namreč ni bilo podanih nobenih natančnejših opredelitev, tako z vsebinskega kot zneskovnega vidika, ki bi sodniku, ki odloča o konkretnem primeru, zagotavljale določen pravni okvir. Poleg tega je sporno določilo celo omogočalo, da se je ob neizterljivosti premoženjske kazni ta spremenila v zaporno. Tudi slednja je bila brez natančnejših meril. Ne le za kazniva dejanja, tudi za kazni velja načelo zakonitosti z zahtevo po določnosti zakona (*nullum crimen nulla poena sine lege praevia et certa*), čemur v primeru kazni odvzema premoženja po presoji nemškega ustavnega sodišča ni bilo zadoščeno. Določba 43.a člena StGB (1998) je bila zato z novelo v letu 2017 črtana iz StGB (1998).

Poudarek na tej odločbi nemškega ustavnega sodišča je zanimiv zato, ker je s problematično določbo očitno bilo porušeno ravnovesje med obema temeljnima kriminalitetno-političnima paradigama učinkovitostne represije oziroma preventive na eni strani in načelom zakonitosti z varstvom temeljnih pravic storilca na drugi strani, kar je vodilo v odpravo te določbe. Tudi naše pravo pozna kazen odvzema premoženja, in sicer v povezavi z odgovornostjo pravnih oseb za kazniva dejanja – 14. člen Zakona o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (ZOPOKD, 1999). Vprašanja, ki so

bila vsebina presoje nemškega ustavnega sodišča, bi se tako lahko zastavila tudi v naši sodni praksi¹⁰ kljub pomembnim razlikam glede na nemško pravo. Prvič se takšna kazen ne more uveljaviti zoper storilca kot fizično osebo, drugič pa so merila za njen izrek bolj določna, kot je to veljalo za nemško določbo, črtano z novelo.

Zadnja sprememba nemškega Kazenskega zakonika v letu 2017 je bila namenjena zlasti prenosu Direktive 2014/42/EU v državno zakonodajo. Področje odvzema PK, vključno z odvzemom predmetov, je torej zdaj v nemškem pravu urejeno v popolnoma preoblikovanem oddelku 73.–76.b člena StGB (2017), pri čemer je ključno spremembo povzročila prav izpustitev prejšnjega drugega stavka prvega odstavka 73. člena StGB (1998), ki je po pravilu o subsidiarnosti odvzema PK v razmerju do PPZ oškodovanca izključeval odvzem PK, če je oškodovanec uveljavil PPZ.

4.2.3 Pravno varstvo oškodovancev v nemškem pravu

Dotedanja zakonska ureditev po oceni predlagateljev nove zakonodaje ni ustrezala namenu tega kazenskopravne-ga instituta niti njenemu kriminalitetnopolitičnemu pome-nu. Nemški StGB (1998) in Zakon o kazenskem postopku (Strafprozeßordnung [StPO], 1987) sta z dotedanjo ureditvijo odvzema PK in z možnostjo začasnega zavarovanja odvzema PK (Roxin in Schünemann, 2017: 285–286) sicer načeloma zagotavljala kazenskemu pravosodju dobro premišljen model odvzema PK. Vendar je bil urejevalni okvir izredno zapleten in ponekod celo zmeden. Ob tem pa je bilo odločanje obremenjeno s številnimi pravnimi vprašanji, kar vse je pogosto vodilo k napačnim kazenskopravnim sodnim odločitvam. Z novelo si je zakonodajalec obetal, da bodo državni organi, tako policija, tožilstvo kot sodišča, prenovljeno ureditev z instrumenti za odvzem protipravne PK v prihodnosti uporabljali ne le veliko pogosteje, temveč tudi bolj dosledno, da bi se dosegel kriminalitetnopolitični cilj približati se čim popolnejši izterjavi protipravno pridobljenega premoženja.

Eden ključnih ciljev, ki jih je skušala doseči novela, je bil tudi zagotoviti čim učinkovitejše poplačilo oškodovancev. Namesto ureditve, ki oškodovance sili, da uveljavljajo svoje terjatve v okviru civilnega prava, je treba po novi ureditvi te zahtevke načeloma izpolniti že v okviru kazenskega postopka prek instituta odvzema PK. Kazensko sodišče torej po novem v sodbi odredi odvzem PK in nato prenos premoženja na oškodovanca (Fischer, 2018: 731–732), ob tem ko je bilo do uveljavljenih sprememb poplačilo oškodovancev pogosto povezano s konkretnimi težavami dejanske in pravne narave.

¹⁰ Sodna praksa glede na podatke javnih portalov IUS-INFO in Tax-Fin-Lex v povezavi s tem členom ni zabeležena.

Do novele v letu 2017 je bil namreč uveljavljen zgolj urejevalni model pomoči pri izterjavi – »*Rückgewinnungshilfe*« (Roxin in Schünemann, 2017: 285; Joecks, 2016: 1415). V skladu z drugim stavkom prvega odstavka prejšnjega 73. člena StGB (1998) je namreč bil, tako kot velja v slovenskem pravu še zdaj, v primeru ugoditve PPZ, ki ga je priglasil oškodovanec, izključen odzem PK. Sistem kazenskega pravosodja je lahko le začasno zavaroval sredstva za oškodovance (podobno kot pri nas začasno zavarovanje PPZ), vendar so morali ti za civilno uveljavljanje svojih zahtevkov poskrbeti sami in predhodno pridobiti izvršilni naslov. Za več oškodovancev je veljalo prednostno načelo in predlagatelji novele so ta model, v nemški literaturi večkrat ponazorjen s »pasjimi tekaškimi dirkami – *Windhundrennen*« (Deutscher Bundestag, 2016: 1), v kazenskih postopkih ocenili kot nezadovoljiv. Ne prav redko, še posebej pa, če je šlo za manjše škode, so se namreč oškodovanci izognili stroškom in naporom, potrebnim za ta zapleteni postopek, ki je bil za povrh še obremenjen z negotovimi možnostmi za uspeh. Da bi storilcu preprečili obdržanje PK v takih primerih, se je sicer na podlagi procesnih določb lahko odredil naknadni odzem PK (torej v korist države), vendar je bil za to spet na voljo le zapleten in dolgotrajen postopek (Joecks 2016: 1413). Glede na zapletenost takšnega urejevalnega okvira je bil sistem kazenskega pravosodja, ki se je soočal tudi s stalno naraščajočo delovno obremenitvijo, pogosto prisiljen vzdržati se ukrepov za odzem premoženja. Seveda takšno stanje ni bilo zadovoljivo niti s pravnega vidika niti z vidika kriminalitetne politike.

Osrednja točka novele je tako črtanje drugega stavka prvega odstavka 73. člena StGB (1998), ki je onemogočal odzem PK v primeru PPZ oškodovanca. Prejšnji urejevalni model je bil namreč po oceni predlagateljev novele zastarel z odvečno in zapleteno določbo o nadomestnem državnem odvzemu, skozi katero je bila izražena subsidiarna narava odvzema PK. Po novi ureditvi pa so zahtevki oškodovancev po pravnomočnosti sodbe, v kateri je odločeno o odvzemu PK, načeloma izpolnjeni v kazenskem izvršilnem postopku, ko se najprej po uradni dolžnosti odvzame protipravno pridobljeno premoženje, nato pa se izvede povratni transfer na oškodovanca (Heuchemer, 2018: 838). Če vrednost zaseženega premoženja ali izkupiček unovčenega premoženja ne zadostuje za izpolnitev vseh odškodninskih zahtevkov, se oškodovancem zahtevki povrnejo v postopku, predvidenem za plačilno nesposobnost dolžnika (*Insolvenzverfahren*). Ta model nadomestila oškodovancem nudi sorazmerno preprost in brezplačen način za povračilo škode ter krepi njihovo zaščito.¹¹

Predlagatelji novele so ob poudarjanju številnih prednosti reforme opozorili tudi na določene stranske učinke. Pričakovati je namreč bilo povečanje števila plačilnih nalogov za izterjavo PK, kar seveda sproži določene kadrovske zahteve. Vendar so ob tem pojasnili, da bodo po pričakovanjih stroške morebitnega povečanega števila zaposlenih izravnali povečani prihodki zaradi poenostavitve izterjave PK in s tem pozitivni učinki za javni proračun.

4.3 Pravno varstvo oškodovancev v avstrijskem pravu

Opustitev pravila o subsidiarnosti (*Subsidiaritätsprinzip*) pa je značilna tudi za avstrijsko pravo. Omenjeno namreč od veljavnosti Kazenskopravnega kompetenčnega paketa (Strafrechtlichen Kompetenzpaket [sKp], 2010) naprej, ki je spremenil tako kazensko materialno kot procesno pravo, ne izključuje odvzema PK že na temelju same ugoditve PPZ, kot je to veljalo prej (Foregger in Fabrizio, 2010: 103 in 104), pač pa mora ta že biti izpolnjen ali vsaj mora biti zanj dano ustrezno zavarovanje (sodbe Vrhovnega sodišča Republike Avstrije 14 Os 110/14d, 12 Os 103/18s in 13 Os 41/19g; prim. še: Ministrstvo za pravosodje Republike Avstrije, 2014: 160). V tem je z vidika pravnega položaja oškodovancev zanje zagotovljena bistvena prednost. Namreč, tudi če ti priglasijo svoje civilnopravne zahtevke, bo sodišče še vedno izreklo odzem PK, iz katere se bodo nato lahko poplačali. Tako je na primer višje sodišče (sodba Višjega sodišča v Gradcu 9 Bs 29/16g) ob kaznivem dejanju velike poslovne goljufije odločilo, da se v adhezijskem postopku, ki se izvede znotraj kazenskega postopka, prizna oškodovancem PPZ v zahtevanem znesku, hkrati pa je odvzelo PK v istem znesku. Postopek izpolnitve PPZ je podrobneje urejen v kazenskem procesnem zakonu, kar je tudi bilo uvedeno s sKp (2010). Oškodovanec, ki mu je bila pravnomočno dosojena odškodnina, namreč lahko, če je bil tudi izrečen odzem PK ali razširjen odzem, zahteva, da se njegova terjatev izpolni s sredstvi, ki jih je z odvzecom PK pridobila država. Tako mu ni treba vlagati dodatnega napora v izvršilne postopke, saj je to v domeni države, ki nato ob ustreznem zahtevku izvede poplačilo oškodovancu. Če je sodišče že odločilo o odvzemu PK in pozneje pride do poplačila oškodovanca, pa lahko sodišče svojo odločitev tudi spremeni in ustrezno upošteva novo okoliščino.

Takšna rešitev, ki bistveno bolje varuje pravni položaj oškodovancev, ne da bi se na ta račun oslabile pravice obdolžencev, pa zastavlja vprašanje, ali niso potrebne določene spremembe tudi v slovenskem kazenskem pravu tako na materialnopravnem kot na procesnopravnem področju.

¹¹ Seveda pa država oškodovancem ne more predati več, kot znaša pridobljena in odvzeta premoženjska korist, kajti odškodnine ne more izplačati. Tudi glede preostalih zahtevkov (npr. za nepremoženjsko škodo) oškodovancu še vedno ostane civilnopravna pot.

5 Zaključek

Problematika kazenskopravnega odvzema PK se osredotoča na tri poglobitvene vidike, in sicer na interes države, da storilci ne obdržijo PK, ki jo pridobijo z izvrševanjem kaznivih dejanj – po drugi strani mora biti zadoščeno načelom zakonitosti, nujnosti in sorazmernosti, da se čezmerno ne posega v pravice obdolžencev, vse bolj pomembno pa je tudi ustrezno varstvo oškodovancev. Velik delež kaznivih dejanj motivira prav pridobivanje protipravne PK, zato trajnostni boj proti kriminaliteti zahteva domišljen in ustrezno učinkovit sistem odvzema takšnih koristi. Vendar pa se na račun učinkovitega odvzema ne sme posegati v temeljne človekove pravice. Iz sodne prakse tako naših kot tujih sodišč je razvidno, da skušajo iskati ravnovesje med zagotavljanjem učinkovitega odvzema koristi kriminalnega porekla in varstvom človekovih pravic, kar kdaj v okviru ustavnosodne presoje vodi tudi v ugotovitve ustavne neskladnosti posamezne zakonske določbe.

Sicer pa odvzem protipravne PK pridobiva vse bolj pomembno mesto pri oblikovanju kriminalitetnih politik, še posebej na področju gospodarske, finančne in organizirane kriminalitete. To se odraža tudi v spremembah zakonodaj posameznih držav, pa tudi v mednarodnopravnem pogledu. Čim bolj učinkovitemu mednarodnemu sodelovanju je namenjena tudi Uredba (EU) 2018/1805, ki se bo z 19. decembrom 2020 začela uporabljati. Odpravila naj bi ovire, ki so zmanjševale število izvršenih sklepov o začasnem zavarovanju in odvzemu PK, ki je tako ostajala v kriminalni sferi. Druga pomembna prednost Uredbe (EU) 2018/1805 pa je tudi okrepitev varstva pravic oškodovancev v položajih z mednarodnim elementom, pri čemer imajo oškodovanci prednost pred interesom držav pri uveljavljanju ustrezne odškodnine.

Varstvo oškodovancev ima pomembno mesto tudi v okviru državnih ureditev. Primerjalnopravno so se tega problema že pred leti lotili v avstrijskem pravu, ob zadnji noveli kazenskega zakonika pa tudi v nemškem pravu, kjer so uvedli načelo primarnega in obligatornega odvzema PK. Za razliko od nemškega prava je pri nas še vedno v veljavi pravilo o subsidiarnosti, ki zgolj na prvi pogled zagotavlja ustrezno varstvo oškodovancev v okviru adhezijskega postopka oziroma s poplačilom iz odvzete PK na podlagi v civilnem postopku pridobljenega izvršilnega naslova. Razmerje med odvzedom PK in varstvom oškodovancev je lahko večplastno ter zapleteno tako teoretično kot tudi zakonodajno in praktično vprašanje, pa vendar to področje pri nas nima ustrezne pozornosti pravne stroke. Temeljna teza pravila o subsidiarnosti, da ima oškodovanec prednost pred državo, kar zadeva vrnitev protipravno pridobljene PK, je sicer pravilna, vendar praktična izvedba takšnega varstva pogosto šepa in lahko vodi celo do tega, da ostane korist neodvzeta. Kot so ugotovili že v nem-

škem pravnem redu, je namreč oškodovancem ob takšnem sistemu varstva na voljo le zapletena civilnopravna pot, da uveljavijo vrnitev odvzetega jim premoženja. Položaj oškodovancev ustrežneje varuje sistem primarnega obligatornega odvzema PK, ki na eni strani omogoča postopkovno učinkovitejši odvzem protipravno pridobljene PK, hkrati pa tudi omogoča oškodovancem, da se izognejo civilnim postopkom in se njihovo poplačilo izvede znotraj kazenskopravne zasnove, s tem pa se zagotovi tudi enako in pravično obravnavanje vseh oškodovancev.

Ustrežnejša pravna podlaga za primarni obligatorni odvzem PK tudi ne pomeni večje represivnosti oziroma prevlade učinkovitostne paradigme nad varovanjem temeljnih pravic storilca, saj odvzem PK ni kazen, temveč poseben kazensko-pravni izravnalni ukrep *sui generis*. Ob tem pa takšna nova zasnova odvzema koristi pomeni le poenostavitev postopkov in doslednejši odvzem protipravno pridobljene PK, tako da se tudi storilci kaznivih dejanj ne bi mogli več zanašati na to, da jim zaradi zapletenega postopka oziroma opustitve izterjave PPZ ne bo odvzeta PK.

Uvedbo primarnega odvzema PK bi tako bilo smiselno premotriti tudi v našem pravu, poleg tega bo morala Republika Slovenija čim prej poskrbeti še za ustanovitev osrednjega organa ARO in AMO. Le takšna specializirana pristojnost bo namreč omogočila ustrezno identifikacijo in upravljanje z zavarovanim in odvzetim premoženjem, saj so za zdaj te pristojnosti razpršene med različne organe. V skladu z ReNPPZK19-23 (2019) je zdaj zastavljena tudi časovnica glede pravnih podlag za ustanovitev takšnega organa oziroma urada, kar je prvi konkretniji premik v končno popolno uveljavitev Direktive 2014/42/EU in k uspešnejšemu mednarodnemu sodelovanju na tem področju.

Literatura

1. 1 StR 662/15, Vrhovno sodišče Republike Nemčije (2016).
2. 2 BvR 794/95, Ustavno sodišče Republike Nemčije (2002).
3. 2 BvR 564/95, Ustavno sodišče Republike Nemčije (2004).
4. 4 StR 76/12, Vrhovno sodišče Republike Nemčije (2012).
5. 5 StR 125/16, Vrhovno sodišče Republike Nemčije (2016).
6. 9 Bs 29/16g, Višje sodišče v Gradcu (2016).
7. 12 Os 103/18s, Vrhovno sodišče Republike Avstrije (2018).
8. 13 Os 41/19g, Vrhovno sodišče Republike Avstrije (2019).
9. 14 Os 110/14d, Vrhovno sodišče Republike Avstrije (2014).
10. Bavcon L., Šelih A., Korošec D., Ambrož M. in Filipič K. (2018). *Kazensko pravo: Splošni del* (6th ed.). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
11. Bavcon L. (2013). *Izzivi in odzivi. Drugi zvezek*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

12. Deutscher Bundestag. (2016). 18. Wahlperiode. *Gesetzentwurf der Bundesregierung. Entwurf eines Gesetzes zur Reform der strafrechtlichen Vermögensabschöpfung*. Drucksache 18/9525. Pridobljeno na <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/095/1809525.pdf>
13. Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. 10. 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ. *Uradni list EU*, (L 315/2012).
14. Direktiva 2014/42/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. aprila 2014 o začasnem zavarovanju in odvzemu predmetov, ki so bili uporabljeni za kazniva dejanja, ter premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, v Evropski uniji. *Uradni list EU*, (L 127/2014).
15. Eser, A. (2014). *Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar*. München: C. H. Beck.
16. Eser, A. in Schuster, F. (2019). *Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar*. München: C. H. Beck.
17. Evropska komisija (2016). *Impact Assessment: Accompanying the document Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the mutual recognition of freezing and confiscation orders*. Pridobljeno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0468&from=EN>
18. Fischer, T. (2014). *Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen*. München: Verlag C. H. Beck.
19. Fischer, T. (2018). *Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen*. München: Verlag C. H. Beck.
20. Foregger, E. in Fabrizio, E. E. (2010). *Strafgesetzbuch (StGB) samt ausgewählten Nebengesetzen. Kurzkommentare*. Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung.
21. Gesetz zur Änderung Außenwirtschaftsgesetzes, der Strafgesetzbuches und anderer Gesetze (AWG/StGBÄG). (1992). *Bundesgesetzblatt*, (BGBl. I S. 372).
22. Gesetz zur Bekämpfung des illegalen Rauschgifthandels und anderer Erscheinungsformen der Organisierten Kriminalität (OrgKG). (1992). *Bundesgesetzblatt*, (BGBl. I S. 1302).
23. Gesetz zur Reform der strafrechtlichen Vermögensabschöpfung (VermAbschrÄndG) [Nemški Zakon o reformi kazenskopravnega odvzema premoženjske koristi]. (2017). *Bundesgesetzblatt*, (BGBl. I S. 872).
24. Heuchemer, M. (2018). V B. von Heintschel-Heinegg (ur.), *Strafgesetzbuch Kommentar*. München: C. H. Beck.
25. I Ips 19969/2010, Vrhovno sodišče Republike Slovenije (2012).
26. I Ips 45450/2012, Vrhovno sodišče Republike Slovenije (2014).
27. I Ips 93283/2010, Vrhovno sodišče Republike Slovenije (2017).
28. I Ips 47130/2015, Vrhovno sodišče Republike Slovenije (2017).
29. I Ips 52304/2012, Vrhovno sodišče Republike Slovenije (2017).
30. I Ips 3704/2014, Vrhovno sodišče Republike Slovenije (2018).
31. Janssen, G. (2008). *Gewinnabschöpfung im Strafverfahren*. München: C. F. Müller Verlag.
32. Jescheck, H. H. in Weigend, T. (1996). *Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil*. Berlin: Duncker & Humblot.
33. Joecks, W. (2016). V von Heintschel-Heinegg, B. (ur.), *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch*. München: C. H. Beck.
34. Kazenski zakonik (KZ-1). (2012). *Uradni list RS*, (50/12).
35. Ministrstvo za pravosodje Republike Avstrije (2014). *Vermögensrechtlichen Anordnungen, Leitfadens Sektion Strafrecht*. Wien: Bundesministerium für Justiz.
36. Okvirni sklep Sveta 2003/577/PNZ z dne 22. julija 2003 o izvrševanju sklepov o zasegu premoženja ali dokazov v Evropski uniji. *Uradni list EU*, (L 196/2003).
37. Okvirni sklep Sveta 2006/783/PNZ z dne 6. oktobra 2006 o uporabi načela vzajemnega priznavanja odredb o zaplembi. *Uradni list EU*, (L 328/2006).
38. Podolsky, J., Brenner, T., Baier, R. in Veith, C. (2019). *Vermögensabschöpfung im Straf- und Ordnungswidrigkeitenverfahren. Leitfaden für die Praxis*. München: Richard Boorberg Verlag.
39. Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (ReNPPZK19-23). *Uradni list RS*, (43/19).
40. Roxin, C. (2006). *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. München: Verlag C. H. Beck.
41. Roxin, C. in Schünemann, B. (2017). *Strafverfahrensrecht*. München: Verlag C. H. Beck.
42. Selinšek, L. (2007). *Kazensko pravo: Splošni del in osnove posebnega dela*. Ljubljana: GV Založba.
43. Sklep Sveta 2007/845/PNZ z dne 6. decembra 2007 o sodelovanju med uradi za odvzem premoženjske koristi držav članic na področju sledenja in identifikacije premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, ali drugega premoženja, povezanega s kaznivimi dejanji. *Uradni list EU*, (L 332/2007).
44. Strafgesetzbuch (StGB). (1998, 2017). *Bundesgesetzblatt*, (BGBl. I S. 3322, BGBl. I S. 872).
45. Strafprozeßordnung (StPO). (1987). *Bundesgesetzblatt*, (BGBl. I S. 1074).
46. Strafrechtlichen Kompetenzpaket (sKp). (2010). *Amtsblatt der Republik Österreich*, (BGBl. I Nr. 108/10).
47. U-I-6/15-23, Up-33/15-32, Up-1003/15-27, Ustavno sodišče Republike Slovenije (2018).
48. Up-911/15, Ustavno sodišče Republike Slovenije (2017).
49. Uredba (EU) 2018/1805 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o vzajemnem priznavanju sklepov o začasnem zavarovanju in sklepov o odvzemu. *Uradni list EU*, (L 303/2018).
50. Verdel Kokol, V. (2017). Nekateri dileme odvzema protipravne premoženjske koristi s poudarkom na gospodarskih kaznivih dejanjih. *Podjetje in delo*, 43(5), 746–776.
51. Zakon o kazenskem postopku (ZKP). (2012, 2019). *Uradni list RS*, (32/12, 22/19).
52. Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (ZOPOKD). (1999). *Uradni list RS*, (59/99).
53. Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (ZOPNI). (2011). *Uradni list RS*, (91/11).

Significance of the Criminal Policy on the Confiscation of the Proceeds of Crime

Vanja Verdel Kokol, M. A., Higher Judge, Head of the Criminal and Specialized Criminal Department at the Maribor District Court, and Contact Point of the European Judicial Network, Slovenia. E-mail: vanja.verdel-kokol@sodisce.si

The confiscation of the proceeds of crime has long been the focus of criminal policy at both the national and international levels, leading also to the changes in legislation with a tendency to the most effective confiscation of the proceeds of crime. In order to achieve this objective, the creation of a centralized body at the national level for the identification and management of the secured and confiscated criminal assets is crucial, which is also one of the priorities of the Resolution on the National Program for Prevention and Suppression of Crime for the period 2019–2023. The objective of procedurally simpler international cooperation in this area that would enable states to confiscate more assets from criminal activities in cross-border cases, was also adopted by the new Regulation (EU) 2018/1805 of the European Parliament and of the Council, which will come into force in December 2020 and will also be binding for Slovenian case-law. The Regulation also focuses, inter alia, on the better protection of victims. Recently, revised German legislation has been intensely addressing question at the national level, and even earlier, changes have also been made Austrian law. Namely, German law introduced in 2017 obligates primary confiscation of proceeds of crime, from which, in the context of criminal enforcement proceedings, compensation of victims is carried out. In order to more effectively deprive offenders of benefits, on the one hand, and to provide more adequate protection of victims on the other, this system would also be worth considering in Slovenian law.

Keywords: confiscation of the proceeds of crime, criminal policy orientations, international cooperation, protection of victims, primary confiscation

UDC: 343:347.234